TÜRK YURDU
Türk Ocakları Genel Merkezi Aylık Yayın Organıdır.

Sahibi
Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına
Galip TAMUR

Genel Yayın Müdürü
Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Prof. Dr. Necmeddin SEFERCİOĞLU

Yayın Kurulu
Yard. Doç. Dr. Erman TOPBAŞ • İbrahim ATABEY
Dr. Fahri ATASOY • Prof. Dr. Ali BİRİNCİ • Bahri ATA
Doç. Dr. M. Fatih KİRİŞÇİOĞLU • Ömer ÖZCAN
Yard. Doç. Dr. Serdar SAĞLAM • Prof. Dr. Özcan YENİÇERİ
Dr. Süleyman ERYİĞİT • Yard. Doç. Dr. Yakup DELİÖMEROĞLU
Yard. Doç. Dr. Yunus KOÇ • Yücel HACALOĞLU

Akademik Danışman ve Hakem Kurulu
Prof. Dr. Ali GÜLER (İzzet Baysal Ü.)
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN (Muğla Ü.)
Prof. Dr. Bahadeddin YEDİYILDIZ (ETÜ Ü.)
Prof. Dr. Bayram KODAMAN (Süleyman Demirel Ü.)
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM (Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU (Pamukkale Ü.)
Prof. Dr. İsmail YAKIT (S.D.Ü.)
Prof. Dr. Leyla KARAHAN (Gazi Ü.)
Prof. Dr. M. Cihat ÖZÖNDER (Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Mustafa ERKAL (İstanbul Ü.)
Prof. Dr. Salim ÇÖHÇE (İnönü Ü.)
Prof. Dr. Şerif AKTAŞ (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Ülker AKKUTAY (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Hasan ONAT (Ankara Ü.)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın
Basıldığı Tarih: 10.11.2006

Büro
Yaşar GİRGİN

İdare Yeri
Sezenler Sokağı 4/12 Sıhhiye-ANKARA
Tel-Belgegeçer: (0312) 229 69 74

Yazışma Adresi
P.K. 429 Yenişehir-ANKARA
e-mek: turkyurdu@turkyurdu.com.tr
turkocakları@turkyurdu.com.tr
Türk Ocakları el-mek: turkocagi@turkocagi.org.tr
Türk Ocakları Web sitesi: www.turkocagi.org.tr

Türk Yurdu Dergisi İstanbul Satış Noktaları
Kitabevi Çatalçeşme Sk. Nu: 52/A Cağaloğlu / İSTANBUL
Tel: (0212) 512 43 28

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınevi
Mahir İz Cad. Nu: 2 Bağlarbaşı-Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 651 15 05 - 06

Abone Ücreti
"Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Türk Yurdu 257311 numaralı posta çeki" hesabına, yurt içi ve yurt dışı havaleler için de T.C. Ziraat Bankası Necatibey-ANKARA şubesi 6565463-5001 numaralı banka hesabına yatırılarak, P.K. 429 Yenişehir-ANKARA adresine bilgi verilir.

Yıllık Ferdî Abone: 55 YTL.
Yıllık Kurum ve Kuruluş Abonesi: 110 YTL.

Yurtdışı Abone
Avrupa ülkeleri için: 100 Euro / Diğer ülkeler için: 100 Dolar

Yayınlanan yazıların muhtevasına ait sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanacak yazılar üzerinde yazardan müsaade alınarak gerekli düzeltmeler yapılabilir. Gönderilen yazılar yayınlansın yayınlanmasın iade edilmez.

Türk Ocakları Merkez Yönetim Kurulu

Genel Başkan	: ***Nuri GÜRGÜR***
Genel Başkan Yrd.	: ***Yücel HACALOĞLU***
Genel Sekreter	: ***Prof. Dr. Orhan KAVUNCU***
Genel Muhasip	: ***Galip TAMUR***
Genel Sekreter Yrd.	: ***Prof. Dr. İsa ÖZKAN***
Genel Sekreter Yrd.	: ***Dr. Bülent AKSOY***
Üye	: ***Prof. Dr. Orhan ARSLAN***
Üye	: ***Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR***
Üye	: ***Kerim ÜNAL***
Üye	: ***Dr. Emrah ŞENEL***
Üye	: ***Dr. Fahri ATASOY***

Denetleme Kurulu

Başkan	: ***Prof. Dr. Celal ER***
Raportör	: ***Orhan UYSAL***
Üye	: ***Efendi BARUTÇU***

Kapak - Tasarım
Abdülgani Arıkan

7. Devre, cilt 26 (58)
Sayı: 231 (592)
95. Yıl

Baskı
EVREN YAY. A.Ş.
Taşpınar Köyü Konuş Mevkii No: 36/1
Gölbaşı/ANKARA
Tel: (0312) 484 05 05

İÇİNDEKİLER

Fransa'nın Tavrını Doğru Algılamalıyız
Nuri GÜRGÜR 2

Milletleri Millet Yapan
İskender ÖKSÜZ 5

Avrasya'da Stratejilerin Bilek Güreşi
Özcan YENİÇERİ 10

Eleştiri ve Hakaretin Sınırları Üzerine
Milay KÖKTÜRK 15

E. Tuğgeneral Ahmet Dinçyürek: "Fransa Bu Yasayla İnsanlık Suçu İşlemektedir"
Ömer BEKEÇ
Mehmet EKİZ 17

Azerbaycan
Nejat ESLEN 25

Petrolümüz ve Yeni Petrol Yasası İle İlgili Gelişmeler
Ali KÜLEBİ 28

Türk Milliyetçiliğinin Cumhuriyet'in 100. Yılına Hazırlanma Programı
Lütfü ŞEHSUVAROĞLU 33

Doğu Türkistan'ın Kahraman Anası Rabiya Kadir İle Söyleşi
Timur KOCAOĞLU 37

Vatan, Kimliğimizin Ayrılmaz Bir Parçasıdır
Turan GÜVEN 42

Denize Takılan Kolye; Nazlı Kırım
Abdulkadir İLGEN 45

Fransa'da 43 Gün
Hasan KALLİMCİ 50

Kaderimizi Ellerimize Alalım
M. Ziya GÖZLER 59

Kitap
Ömer BEKEÇ
Mehmet EKİZ
Altan DELİORMAN
Erdoğan PAMUK 64

Gazetelerin Dilinden
Veli Savaş YELOK
S. Kürşat DOLUNAY 69

Haberler 73

Çizgiler / Serdar SAĞLAM 76

DENİZE TAKILAN KOLYE; NAZLI KIRIM*

Abdulkadir İLGEN

Şimal dağlarını kâfir sarmış şimallim,
Sevişmek olmaz bize...
Şimalde kızıl bir kar!
Şimalde kızıl bir çarlık
Şimal avullarında kıtlık var,
şimallim kıtlık!
Dağ çocukları kızıl kardan önce eriyor,
karıştı kanları Karadeniz'e...
Ak denizim ak, köpükten, şahlan,
Bahtı karam, adı karam...[1]

Bizim Boğaziçi'mize gerdanlık derler. O mazlum ve mağdur Kırım İlinin sakinleri, özellikle de Kırım Türkleri Can Kırım'ı dünyanın kolyesi olarak tesmiye etmişler. 1944 yılının meşum ve soğuk bir gecesinde, hem de erkeklerinin cephede dövüştüğü bir hengâmede çoluk çocuk, bala-çağa yük katarlarına yüklenerek bilmedikleri iklimlere sürülen bu mazlum insanların bulunduğu ülkeye gidiyoruz. Ağaçların meyveye durduğu bir mevsimde, bir ikindi vakti Simferopol'a iniyoruz. Daha uçaktan inmeden, manzaranın büyüleyici cazibesine kapılan gönlümüz, bizleri bir duygu seline sürüklüyor. Küçük bir şehir turundan sonra, konaklayacağımız yere gidiyoruz. Bu benim Kırım'a ilk gidişim. Sekizinci batından bir Kırım Türkü olan bendeniz için, bu topraklara gelmek ayrı bir heyecan, bir tür sılayı rahim gibi bir duygu uyandırıyor bende.

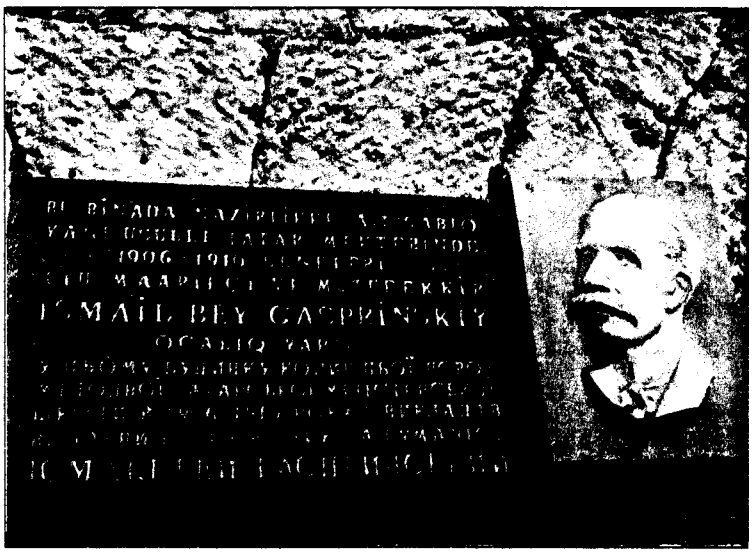

Doğu Avrupada ilk açılan üniversite binası

İkinci gün, Büyük Türkistan idealinin sadece müteheyyiç ve azimli bir neferi değil, aynı zamanda mutedil ve imanlı bir öncüsü olan Gaspıralı İsmail Bey'in(1851-1914) çalışmalarını sürdürdüğü Bahçesaray'a geçiyoruz. Aslında Gaspıralı'nın doğum yeri olan Gaspıra, Bahçesaray'a değil, Yalta'ya bağlı küçük bir yerleşim birimi. Bunu ilk defa burada öğreniyorum. Kabrinin bulunduğu yer, hem ilk Cedit mektebinin açıldığı bina[2], hem de Doğu Avrupa'daki ilk üniversite kabul edilen tarihi bir mekânın yanında bulunuyor. Metfun olduğu yerde yalnız, yapayalnız bu koca Türkün huzuruna çıkarken, içimi garip, tuhaf bir hüzün kaplıyor. Tarihi medreseyi önce Ukrayna hükümeti restore etmek istemişse de, hiç özen göstermediklerinden olacak, Türkiye işe müdahil ol- ▶

muş ve bu işi üzerine almış. Finansman meselesinin de halledildiğini söyledi oralara bakan Rıdvan isimli bir Kırım Türkü. Rıdvan, daha üç yaşındayken Özbekistan'a sürülen ve 1991'de ata toprağına dönen bir Kırım Türkü olarak atalarının yolunda yürümeye çalışıyor. Meşhur Rus yazarı Puşkin'in mezarı da Bahçesaray'da. Orada, bu meşhur yazarın safkan bir Rus değil, Habeş kırması bir melez olduğunu da öğreniyorum.

Bahçesaray'da Kırım hanlarının ikamet ettiği sarayı da ziyaret ediyoruz. Bu saray bizdeki Topkapı Sarayının neredeyse aynısı. Zaten ona öykünerek yapıldığını söylediler bize. İçinde gayet güzel de bir camisi var. İç avlusu ve kuleleriyle gerçekten de bizdeki Topkapı Sarayını andırıyor. Muhtemelen bu yapı şehrin ismine de ilham kaynağı olmuş. Cuma namazını orada kılıyoruz. Hatibin konuşması Türkiye Türkçesine çok yakın. Zaten Kırım'da üç farklı diyalekt varmış; kuzey, orta ve Yalı Boyu Türkçesi. Gaspıralı'mn da içinde bulunduğu gurup Yalı Boyuna ait. Orta bölgede bulunanlar daha edebi ve bir tür kentli işi denilebilecek bir Türkçe konuşurken, kuzeydekilerin lehçesi daha ziyade Kazan Tatarlarına aitmiş. Güney bölgesi ise Türkiye Türkçesine yakın bir Türkçe. Farklılık sadece konuşulan lehçeyle de sınırlı değil. Antropolojik açıdan da ciddi farklılıklar olduğu anlaşılıyor. Türkiye'de Kırım Tatarı olarak bilinenlerin çoğu, muhtemelen Kuzey Bölgesinden gelen Tatarlar olmalı. Çok daha erken denebilecek bir tarihte Türkiye'ye gelen Yalı Boyuna ait olanların büyük ekseriyeti, diğerlerine göre, görece Türkiye Türklerine çok daha yakın olduklarından, zaman içinde ana kütle içinde eriyerek eski kimliklerini unutmalarına mukabil, daha kuzeyden gelenler farklılıklarını hâla muhafaza ediyorlar.

Bahçesaray'da, şehir çıkışının biraz ilerisinde Ruslara ait bir Ortodoks Kilisesi var. Dağın duvarlarını kendilerince önemli saydıkları azizlerin resimleriyle süsleyerek mekâna otantik bir görünüm kazandırmışlar. Zaten hem çarlık hem de komünist Rusya'sında örnekleri başka yerlerde görülebileceği üzere, bu tür plastik sanatların abartılı emsalleri mebzul miktarda bulunabilir. Aynısını burada da görüyoruz. Kilise dağın içi oyularak yapılmış. İçerde kılık ve kıyafetlerinden köktenci oldukları rahatlıkla anlaşılabilecek Ruslarla karşılaşıyoruz.

Bu şehirde Gaspıralı'ya ait bir de müze olduğunu ve fakat içerisini gezmenin pek de mümkün olmadığını söylediler bize. Kırım'a gelip de burayı gezmemek bu büyük insanın ruhunu incitir düşüncesiyle, vira bismillah diyerek müzeye doğru yöneliyoruz. Allah'tan müzeye nezaret eden de bir Kırım Türküymüş. İçeride Tercüman'ın orijinal nüshasından bazı örneklerle elinde geleneksel kıyafetleri içinde Mushaf tutan yağlı boyayla yapılmış kadın resimleri ve eskiye ait fotoğrafların sergilendiğini görüyoruz. Ayrıca "*mekteb-i sıbyan*"a ait bir mecmuayı da sergiye koymuşlar. Mecmuanın üzerindeki tarih ve sayıdan bunun süreli bir yayın olduğu anlaşılıyor. Sergilenen fotoğraflar arasında 1906 yılına ait "*İttihad-ı Müslimin*" partisinin üçüncü toplantısını belgeleyen bir enstantane dikkati çekiyor. Bu fotoğraf etrafında toplanan kişilerin kıyafetlerine bakıldığında, başta Gaspıralı İsmail Bey olmak üzere hepsinin üst düzey münevver tabakadan geldikleri rahatlıkla anlaşılabiliyor. Bir kentli işi olan ve aralarında tahminlerin de ötesinde geçiş ve kesişmeler bulunan iki akıma, Türkçülüğün en önemli önderlerinden biri kabul edilen İsmail Bey'in bigane kalmasını beklemek biraz safdillik olur. Zaten müstemleke topraklarında yaşayan bütün Müs- ▶

lüman toplulukların tamanında din, sadece bir inanç meselesi değil, aynı zamanda kendini ötekilerden ayıran bir kimlik unsuru olarak önemli bir işlev görmüştür. Sosyal bilimlerle ilgisi kulaktan dolma bilginin ötesini geçmeyen bazı televizyon yapımcılarının, bölge halkları için Türklüğün yerine Müslümanlığın konulmaya çalışılması gibi sunduğu bu tür faaliyetler, aslında millî kimliğin oluşmasında temel omurgayı oluşturuyor. Dinin, özellikle de bu tür toplumlarda millî kimliğin muhafaza edilmesindeki rolüne dair etkisini Zeki Velidi Togan gibi önemli birinin hatıratında da görmek mümkündür(Togan, Hatıralar; 1991,68 vd.).

Fotoğraflar arasında Cedit Mekteplerinin en büyük destekçilerinden biri olan Azerbaycanlı Ali Merdan Topçubaşı gibi önemli şahsiyetleri de görüyoruz. 1908 yılında Tercüman'ın 25. kuruluş yıldönümüne ait bir hatıra fotoğrafı da tarihe tanıklık ediyor. 1910 yılına ait Akmescit'te çekilen bir fotoğrafta, Gaspıralıyla yakın dostu ve gazetenin sponsorlarından biri olarak takdim edilen İ. Kazas(?)'a ait bir hatırayı ebedileştirmiş. Sergilenen fotoğraflar arasında 1907 yılında, *Revie du Monde Musulman* adlı Fransızca neşredilen bir şarkiyat mecmuasının yazarlarınca Gaspıralı'yı Nobel Mükafatına namzet gösteren bir hatıra da bulunuyor. Aynı zamanda sergilenen fotoğraflar ve altlarındaki yazılardan anlaşıldığına göre, 1897 yılında, Sen Petersburg'taki İmparator Rusiye Teknik Cemiyeti Gaspıralıyı tunç madalya ile mükafatlandırmış, bunu Türkiye, İran ve Buhara devlet başkanlarının mükafatları takip etmiştir. Gaspıralı müzesinde bunların yanında, Kırım Türklerinin sürgün yıllarını belgeleyen fotoğraflar, erkekler cenkte aileler sürgünde başlığı altında müstakil olarak sergileniyor. Geç zamanlara ait olduğu anlaşılan ve "*devletçiliğimiz*" başlığı altında sergilenen fotoğraflar ise, daha ziyade yakın döneme ait siyasi mücadeleyi belgeleyen hatıralardan ibaret. Hanlık dönemi ve Osmanlıya ait devlet geleneğinin kökenlerinden habersiz bir nesil tarafından düzenlendiği anlaşılan müzenin sıradan bir meraklıda uyandıracağı hisler, maalesef büyüklük duygusu değil, ezilmiş bir halkın onurunu kurtarma duygusundan fazla bir şey ilham etmiyor.

Gaspıralı'nın kabri, Bahçesaray

Bugün Kırım'da yaşayan Türklerin genel kültür seviyesine bakıldığında, on dokuzuncu yüzyılın sonuyla yirminci yüzyılın başındaki aydınlanma hareketinin çok aşağısında, ilkel ve henüz emekleme aşamasında dağınık bir görünümden başka bir şey görünmüyor. İlgili döneme ait bilgilerle bugünkü durum karşılaştırıldığında, gerek çarlık Rusya'sı içinde kalarak, gerekse müstakil bir hareket olarak ortaya çıkan akımların hepsinin; hem siyasi tecrübe ve entelektüel birikim, hem de ekonomik seviye ve sosyal statü açısından şimdikilerle asla kıyaslanamayacak derecede çok daha ileri bir seviyeyi temsil ettiklerini kolayca anlaşılıyor. Maalesef komünist şovenizmin baskıcı uygulamalarıyla yalana dayalı propagandaları, sadece maziyle olan köprüleri berhava etmekle kalmamış, yerine, duyguları ziyadesiyle rencide olmuş reaksiyoner bir gayrimemnunlar kitlesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bugün Kırım'da yaşayan gençler arasında, biraz mağduriyet psikolojisi biraz da yeterince sahip olamadıkları tarih şuuru eksikliği yanında; hem ekonomik, sosyal ve kültürel yetersizlik hem de içine girdikleri hâkim kültüre uyum sağlayıp sağlayamama arasındaki gelgitlerin etkisinden kaynaklanan aşırı hareketler maalesef gittikçe kuvvet kazanıyor. Sürgün görmüş yaşlıların anlattığına bakılacak olursa, gençlerin neredeyse yüzde otuza yakını Ruslarla evlenmekte hiçbir mahzur görmezken, hiç de azımsanamayacak ▶

bir kesim ise Çeçenistan ve Dağıstan'da hiç de yabana atılamayacak bir destek kitlesine sahip aşırı uçlara kayma eğiliminde bulunuyorlar.

Kırım Türkü'nün haklı davası, görünen o ki, şimdilerde iki büyük ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalmış görünüyor. Birincisi Rus kitle arasında asimle olma tehlikesi, ikincisi ise köktenci bir harekete dönüştürülerek dünyanın desteğinden mahrum marjinal bir hareket şekline indirgenme tehlikesi. Demokrasiye henüz geçme aşamasındaki bir ülkede, hem de Rusya'nın Çeçen hareketine gösterdiği bunca olumsuz hassasiyete rağmen, burada gösterilen tuhaf toleransın arkasında başka gerekçeler aramak komplo değil, sadece sağduyunun sesi olarak değerlendirilebilir. Eğitim seviyeleri ve gerekli siyasi tecrübelerinin yetersiz olmasına rağmen, içimin bir tarafı, orada konuştuğum bazı ihtiyarların taşıdığı bu türden kaygıların haksız çıkmasını isterken, diğer tarafı ise, yaklaşan sinsi tehlike karşısında onlarla beni aynı düzlemde birleştiriyor.

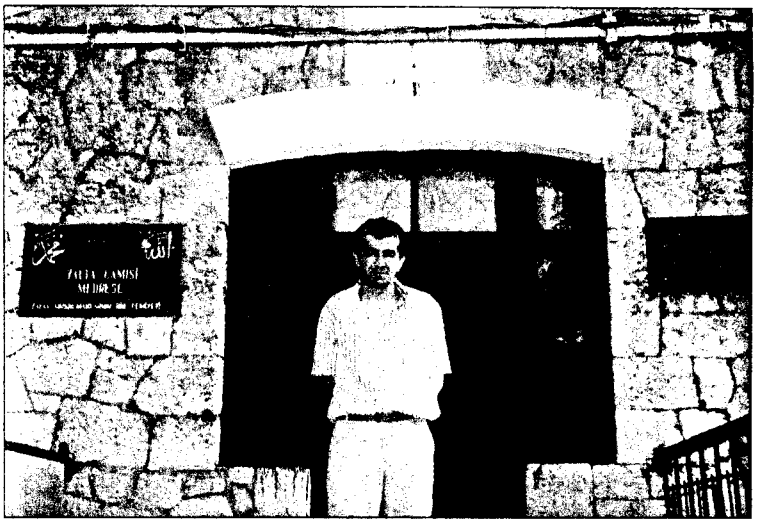

Sivastopol'daki yegane Türk Mescidi

Yirmi yedi bin km^2'lik yüz ölçümüyle İsrail'den biraz büyük, Belçika'dan biraz küçük bir toprak parçasına sahip Kırım yarımadası, sadece iki buçuk milyona yakın nüfusu ile değil, aynı zamanda yüz yirmi beşten fazla farklı etnisiteye sahip olmasıyla da tam bir kültürel açık hava müzesini andırıyor. Ruslar ve Ukraynalılarla Kırım Tatarları olarak bilinen Türkler ağırlıklı nüfus kitlesini oluştururken, bunların yanında Kırım Rumları, Ermeniler, Bulgarlar, Yahudiler, Almanlar ve Koreliler de yarımadaya yerleşmiş diğer önemli nüfus guruplarını oluşturuyorlar. Bunlar içinde özellikle de Yahudi nüfus, her ne kadar Sovyet Rusya'nın dağılmasından sonra İsrail'e göçü tercih etmişlerse de, orada aradıklarını bulamadıklarından olacak, tekrar Kırım'a dönmeye başlamışlar. Zaten Ukrayna'ya bağlı bir diğer kent olan Odessa[3] da, Rus Yahudilerinin yoğun olarak yaşadığı kozmopolit bir merkez olarak Kırım üzerinde önemli bir etkiye sahip. İsrail'den dönen Yahudilerin sahil kesimlerindeki en değerleri yerleri satın almaya başladığı söyleniyor. Bu durum gayrimenkul fiyatlarının yükselmesine sebep olmuş. Sivastopol ve Yalta gibi kentlerde Türk nüfusun gayrimenkul satın alması hâla yasak. Havalimanında bile, kişilerin orijini özellikle araştırılıyor. Ben de sırf görevlileri test etmek için Kırım orijinli biri olduğumu deklere ederek tepkilerini ölçmeye çalıştım. Defalarca nerede doğduğumu sorup durdular. Sonunda Türkiye'de doğduğum ve çok eskilerden oralardan göç eden kişilerin torunu olduğum anlaşılınca sorun çözüldü.

Turistler için satılan rehber kitaplar bile, Kırım'ı anlatırken "minyatür dünya" olarak nitelendirmeyi uygun bulmuşlar. Hem tabii ve iklime ait, hem de kültürel ve sosyal coğrafyaya ait çeşitlilik dikkate alınırsa, bu nitelendirmenin hiç de abartılı olmadığı kolayca anlaşılabilir. Simferopol havalimanına inen birinin havadan dikkatini ilk çeken şey, uçsuz bucaksız ekili alanlarıyla münbit ovalardır. Güney'e Bahçesaray ve Yalta'ya doğru gidildikçe, yer şekilleri ve bitki örtüsü giderek değişir. Kırım'ın Karadeniz'e bakan bu tarafı, denizden gelecek tehditlere karşı tabii duvarlarla örülmüş doğal bir hisar gibidir. Burası olağanüstü tabii güzellikleriyle yeşille mavinin buluştuğu bir harikalar kuşağı olması yanında, tarihi ve kültürel mirasıyla da eşsiz bir zenginliğe sahiptir. Kırım 45 ve 46. enleme uzanan coğrafyasıyla Güney Fransa'ya benzer. Karadeniz sahilindeki bir ülkenin Akdeniz iklimine sahip Güney Fransa'ya benzemesi Türkiye'de yaşayanlar için biraz tuhaf görünebilir. Fakat bölgeyi gezen biri, iklim ve bitki örtüsünü görünce bunun hiç de garipsenecek bir durum olmadığını kolayca fark edebilir. ►

Kırım yarımadasında Ruslar için en önemli kentlerden biri, nüfusun yüzde altmışını Rusların oluşturduğu Sivastopol'dür. Özerk bir cumhuriyet olan Kırım'daki bütün kentler önce Kırım'a, sonra da Kiev'e bağlı olmakla birlikte, bunun tek istisnası Sivastopol'dür. Burası doğrudan doğruya Ukrayna'ya bağlı özel bir statüye sahiptir. Son zamanlarda fiili bir operasyonla Ruslar, bu bölgeye altı bine yakın özel eğitimli Kazak birlikleri göndermişler. Haziran ayının ortalarında NATO'ya bağlı Amerikan birliklerini protesto eden göstericilerin arkasında da Rusya'nın olduğu söyleniyor. Burası aynen on dokuzuncu yüz yılda Sivastopol önlerinde, bizim yanımızda saf tutan Fransız ve İngiliz birliklerinin Rusya'ya karşı savaşması gibi, bugün de uluslar arası başka çatışmaların kavşak noktası olması bakımından stratejik önemi bir hayli yüksek önemli bir kırılma noktasında bulunuyor. Bölge provokasyon ve manipülasyonlara açık kırılgan ve nârenin bir taze görünümünde.

Yalta'daki cami

Özdemir Oğlu Osman Paşa'nın bütün bir Kafkasya'nın zaptıyla sonuçlanan İranlılarla yaptığı o meşhur meşaleler savaşı da dâhil olmak üzere Osmanlı ordusuna çok büyük bir destek veren ve hatta bu sırada İranlılara esir de düşen Kırım Hanlarından Gâzi Giray (1554-1608), Osmanlı devletinin teveccühü ile tahta geçtiğinde, tâ Moskova önlerine kadar giderek Rus Çarını haraca bağlamış ünlü bir kahraman olmasının yanında, aynı zamanda bir gönül eri olarak da nadide sanat eserleri vermiş bir şairdir de. Bu sebeple yazıya güzel bir hâtime olması dileğiyle sözü onun meşhur bir gazeliyle bitirmek istiyorum.

"Râyete meylederüz kamet-i dil-cû yerine
Tuğa dil bağlamışız kâkül-i hoş-bû yerine
Heves-i tîr ü keman çıkmadı dilden aslaa
Nâveg-î gamze-i dil-dûz ile ebrû yerine
Sürerüz tiğimizin zevk-ü safâsın her dem
Sim tenlerle olan lezzet-i pehlû yerine
Gerden-i tevsen-i zibâda kutas-ı dibend
Bağladı gönlümüzü zülf ile giysü yerine
Severüz esb-i hüner-mend-i sabâ-reftârı
Bir per-işeki sanem bir gözü âhû yerine
Gönlümüz şâhid-i zibâ-yı cihâda verdik
Diber-i mâh-rûh-ı yâr-ı peri-rû yerine
Seferün cevri çok ümmid-i vefâ ile veli
Olduk âşuftesi bir şûh-ı cefâ-cû yerine
Olmuşuz cân ile billâh Gazayî teşne
Kanını düşmen-i dînin içerüz su yerine"[4] ■

---

* Büyük Türkçü İsmail Bey Gaspıralının Aziz Hatırasına

1 Büyük Türkmen Kocası Fethi Gemuhluoğlu'nun *Serdengeçti* mecmuasında (7. sayı 1949) yazdığı bir şiirden.

2 Kitabesinde 1327 (1909) yılında yapıldığı yazılan bu bina kısmen restore edilmiş durumda.

3 Bu kent kozmopolit yapısı ve Rusya'nın Batı'ya açılan kapısı olması gibi avantaları yanında, dünyaca ünlü birçok Yahudi'nin de vatanı olması bakımından çok enteresan bir yerdir. Henry A. KISSINGER, Troçki, David ROCKEFELLER, *Pamela HARRIMAN, McGeorge BUNDY* ve bizde bir ara Türkçü muhitlerde önemli bir etkiye sahip Alexander Israel Helphand PARVUS gibi isimler de Odessa kökenli Rus Yahudilerindendir. Şehrin kozmopolit yapısının, sakinleri üzerinde yaptığı en önemli etkilerden biri, dünyaya açık ve gittikleri bölgeye kolayca uyum sağlayabilen tipler yetiştirmesi. Bugün, Yahudi ailelerinden önemli bir kısmının kendini gizleyerek Rus cemiyetinin önemli yerlerine sızdığı söylentileri halkın dilinde sıkça dolaşıyor.

4 Banarlı, 1987-I;572.